

staaende, hvor baade Afgifterne have været høje, og Prisen tildeels lavere, ligesom Arbejds-lønnen har været dyr, har dog Ingen af disse nye Selveiere været ude af Stand til at svare, hvad de havde at svare. Men der er endnu et andet Datum, som ganske bestemt vidner om, til hvilken Fordeel denne Overgang til Selveie har været for Bønderne, det er, at af disse 80 Gaarde have 12 igjen været folgte til Andre; disse 12 Gaarde vare kjøbt af Fideicommisset for 34,252 Rbd. 62 $\frac{1}{2}$; ved den Overdragelse af disse Gaarde, som paany har fundet Sted, vare de blevne folgte for 50,218 Rbd. 66 $\frac{1}{2}$, foruden at der paa ikke faa af dem er forbeholdt Afdrag for Sælgerne, og foruden at der blandt disse 12 Gaarde findes adskillige, som ere blevne overdragne til den sidste Eiers nærmeste Slægt, saaledes at de ere blevne overladte for netop den samme Kjøbesum, som de vare kjøbt for af Grevstabet. Man kan altsaa saaledes næsten regne paa, at den Verdi, Sælgerne have erholdt ved Gaardenes Salg, nærmer sig det Dobbelte af, hvad de have givet for dem, og i enkelte Tilfælde er det netop dette Forhold, som viser sig som det rette, endogsaa ved de større Gaarde. Jeg skal kun anføre til Exempel en Gaard, som var kjøbt af Grevstabet for 5652 Rbd. 62 $\frac{1}{2}$, og blev folgt for 11,033 Rbd.; en anden Gaard var kjøbt for 2,000 Rbd., og er folgt igjen for 5,000 Rbd. Jeg troer saaledes, mine Herrer! herved at have godtgjort, at det ikke er uden til sand og væsentlig Gavn for alle Vedkommende, naar jeg hidtil i min Virksomhed har arbejdet hen til det Formaal, at Fæsterne paa Lehn's, Stamhuus- og Fideicommissgodserne kunne paa de efter Forholdene passende Vilkaar overgaae til Selveiere, ikke alene til Arvefæstere, som jo i den senere Tid har været hyppigt, men ogsaa til Selveiere, hvilken Besiddelsesmaade ogsaa i forrige Tider har været erkendt for, at være den hensigtsmæssigste for Bønderne.

Der vil nu spørges, hvorvidt er det Lovudkast, som her foreligger, nødvendigt for at dette Formaal kan videre fremmes paa den samme Maade som hidtil. Jeg maa da erkjende, at det ikke vil have Virkning i noget stort Omfang; thi den Grund, som kunde sin-

des at ligge i selve Crectionsbrevene mod Afhændelsen af Bøndergods, er allerede ved alle disse Salg, som jeg her har berørt, erkendt ikke at kunne afholde Regjeringen fra at tilstede Undtagelser; det er skeet ved Stamhuus, som ere oprettede i Medhold af Lovens 5—2—65; der findes egentligt kun eet Stamhuus, som er oprettet alene i Medhold af dette Lovsted, uden at der ved facultas testandi eller confirmet Testament har været givet særegne Bestemmelser, det var Stamhuset Thoodbøll, som jeg før tillod mig at berøre, og med Hensyn til det har Regjeringen ikke fundet sig ubesøiet til at gjøre saadanne Forandringer, som efter de stedfindende Omstændigheder maatte anses, om ikke aldeles nødvendige og uundgaelige, saa dog ialtsald særdeles hensigtsmæssige for alle Vedkommende. Staten kunde ogsaa umuligt fraskrive sig Ret til at gjøre de Forandringer, som i Tidens Løb maatte vise sig aldeles nødvendige, i saadanne Bestemmelser, som vare gjorte i Fortiden under ganske andre Forudsætninger. Det er iøvrigt ogsaa en Grund-sætning, som i sin Tid er bleven paa det Bestemteste udtalt af det kongelige danske Cancellie under de Forhandlinger, som i disse Sager have fundet Sted. Altsaa det almindelige Forbud, som kan findes at staae i Crectionsbrevene mod at sælge Bøndergodset fra Stamhusene eller Lehnene, det har Regjeringen anset sig bemyndiget til at have, men der er i enkelte Crectionsbreve en Bestemmelse, som kan lægge Hindringer i veien for at søge om en saadan Tilladelse. Var først Tilladelsen meddeelt, saa laae der allerede i denne Bevillingsmeddelelse en Erkjendelse af, at den tidligere givne Confirmation paa Crectionsbrevene i saa Henseende var forandret, og jeg troer ikke, at nogen eventuel Succesfor vilde kunne paatale en saadan Forandring i Bevillingen; men der er undertiden en Bestemmelse, som forbyder Besidderne at ansøge om en saadan Forandring i Crectionsbrevet, og der er en Mellemtid mellem, at en saadan Ansøgning kommer ind, og inden den kan blive bevilget, i hvilket Mellemrum den vedkommende Succesionsberettigedes Slægt muligens kunde gjøre et Krav gjældende i Medhold af de i Crectionsbrevet indeholdte Bestemmelser om, at den nuværende Be-